

Asia: VN/144/2022

Hallituksen esitys eduskunnalle työttömien opiskelua ja työttömyysturva-oikeutta koskevaksi lainsäädännöksi

Yleisiä huomioita esityksestä

Voitte kirjoittaa huomionne alla olevaan kenttään.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työttömyysturvalakia (1290/2002), julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia (916/2012) ja työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettua lakia (1269/2020).

Opintojen pää- ja sivutoimisuutta arvioitaisiin opintojen laajuuden perusteella jatkossa vain tiettyjen, erikseen määriteltyjen opintojen osalta. Kansalaisopistoissa tämä rajaus koskettaisi aikuisten perusopetusta järjestäviä opistoja. Työnhakijan muilla kuin erikseen määritellyillä opinnoilla ei olisi vaikutusta työnhakijan oikeuteen saada työttömyysetuutta. Tämä rajaus puolestaan koskettaisi lyhyehköjä kurseja, koulutuksia, pätevyitysmiskoulutuksia ja opintoja sekä vähäisiä määriä avoimen yliopiston opintoja kansalaisopistoissa. Lyhytkestoisten opintojen suorittamisen määrän voidaan esityksen myötä odottaa kasvavan kansalaisopistoissa.

Työttömyysetuudella tuettuna omaehtoisia opintoja arviolta yli kuukauden ajan opiskelevia työnhakijoita nykyisin koskeva, määrältään alennettu työnhakuvelvollisuus rajattaisiin koskemaan vain sellaisia omaehtoisia opintoja opiskelevia, jotka eivät ole suorittaneet peruskoulun tai lukion jälkeistä tutkintoon johtavaa, ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta. Tällaisia henkilöitä osallistuu aikuisten perusopetukseen kansalaisopistoissa vuosittain viimeisten saatavilla olevien tietojen mukaan noin 550.

Pääministeri Marinin hallituksen ohjelman mukaan yksi hallituskauden keskeisistä talouspoliittisista tavoitteista on saavuttaa 75 prosentin tason työllisyysaste 15–64-vuotiaiden ikäryhmässä vuonna 2023. Hallituksen ohjelman tavoitteena on lisäksi parantaa työttömien mahdollisuuksia opiskella sivutoimisesti työnhaun ohessa. Hallitus toteuttaa myös parlamentaarisen jatkuvan oppimisen uudistuksen. Jatkuvan oppimisen parlamentaarinen uudistusryhmä linjasi 17.12.2020

työttömyysturvajärjestelmän kehittämisestä siten, että työttömillä olisi nykyistä paremmat mahdollisuudet opiskella työttömyysetuutta menettämättä.

Hallitus päätti 11.2.2022 valtiontaloutta vähintään 110 miljoonalla eurolla vahvistavista työllisyystoimista. Hallitus linjasi sivutoimisen opiskelun ja työttömyysetuuden yhteensovittamisen selkiyttämisestä sekä nykyistä laajemmin opiskelun ja oman osaamisen kehittämisen mahdollistamisesta työnhaun ohessa työttömyysetuutta menettämättä. Lisäksi hallitus päätti työttömyysturvalla tuetun omaehtoisen opiskelun uudistamisesta siten, että omaehtoisesti opiskelevien työnhakuvelvollisuutta koskevat poikkeukset rajoitetaan koskemaan vain sellaisia henkilöitä, joilta puuttuu ammatilliset valmiudet.

Muista toteuttamisvaihtoehdoista

Esityksen perusteluissa kerrotaan pohdittua myös muun muassa aikuisten perusopetuksen rajaamista pois esityksestä. Todetaan, että tällöin ”kyseessä olisi kuitenkin yleisemmin ja laaja-alaisemmin sosiaaliturvajärjestelmää kokonaisuudessaan koskeva muutos kuin tässä esityksessä ehdotettu, vain työttömyysturvalain opiskelua koskevia säännöksiä koskeva muutos. Vaihtoehdon katsottiin soveltuvan paremmin arvioitavaksi mahdollisesti jossakin muussa myöhemmässä yhteydessä, jolloin muutoksen vaikutuksia olisi mahdollista tarkastella pidemmällä aikavälillä ja kohdistaa laaja-alaisemmin sosiaaliturvajärjestelmään kokonaisuutena sekä sen toimivuuteen.”

Kansalaisopistojen liitto kannustaa jatkamaan edellä mainitun ajattelun selvittämistä esimerkiksi 22.6.2022 julkaistun STM:n, Valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoiminnan ja valtioneuvoston viestintäosaston tiedotteen ”Tutkimus: Työttömiä koskevat palvelut ja etuudet eivät ota riittävästi huomioon ihmisten erilaisia tilanteita” mukaisesti. Tutkimuksessa tunnistettiin erilaisia polkua kohti työllisyyttä. Näitä olivat työllisyys-, koulutus- ja kuntoutuspolut. Työllistymisen lisäksi kiinnitettiin huomiota myös ihmisten toimintakyvyn ja aktiivisuuden edistämiseen.

Lausuttavaa luonnoksen työttömyysturvalakia koskevista muutosesityksistä

Voitte kirjoittaa huomionne alla olevaan kenttään.

Esityksen tavoitteena on parantaa työttömien mahdollisuuksia opiskella työnhaun ohessa työttömyysetuutta menettämättä. Esityksen mukaan ”mahdollistaminen koskee... opintoja, joiden suorittaminen on pääasiassa mahdollista työn ohessa”. Kansalaisopistoista saadun palautteen perusteella aikuisten perusopetukseen tullaan kuitenkin usein heikolla kielitaidolla (A 1.2 - A 1.3). Käytännössä kokoaikainen opiskelu kestää kolmesta neljään vuotta. Jos aikuisten perusopetus kirjataan maahan muuttaneen kotoutumissuunnitelmaan suositelluksi vaihtoehdoksi, opiskelijan tulevaa työllistymistäkin helpottaa opiskelurauhasta huolehtiminen niin, että opiskelijan on mahdollista saavuttaa kirjattu tavoite.

Lausuttavaa työttömyysetuudella tuettuna omaehtoisia opintoja opiskelevien palveluprosessista ja työnhakuvelvollisuudesta

Voitte kirjoittaa huomionne alla olevaan kenttään.

Esityksen tavoitteena on selkeyttää työnhakijan opintojen vaikutusta oikeuteen saada työttömyysetuutta. Tätä Kansalaisopistojen liitto pitää sinänsä kannatettavana tavoitteena, mutta alennettu työnhakuvelvoite ei kuitenkaan ainakaan aikuisten perusopetuksessa vaikuta ensimmäisten opiskelukuukausien ja -vuosien aikana mielekkäältä. Opiskelijat tarvitsevat hakemuksien tekemiseen paljon oppilaitoksen tukea ja apua, vaikka kansalaisopistoissa on vain vähän (jos ollenkaan) ohjaamiseen tarkoitettuja resursseja.

Liitto ihmettelee oppivelvollisuuden laajentamisen tultua voimaan myös sitä, miksi maahanmuuttajataustaisten aikuisten ei katsottaisi tarvitsevan peruskoulun tasoa vastaavaa yleissivistystä Suomessa työllistyäkseen. Liitto ehdottaa harkittavaksi työnhakuvelvoitteen poistamista aikuisten perusopetuksen opiskelijoilta pääkaupunkiseudun kymmenen aikuisten perusopetuksen järjestäjän tapaan (ote vetoomustekstistä alla) tai vaihtoehtoisesti tietyn, riittävän kielitaitotason saavuttamista ja todentamista, minkä jälkeen alennettu työnhakuvelvoite tulisi vasta voimaan aikuisten perusopetuksen opiskelijoiden osalta.

”Peruskoulun päättötodistus ja koulutuksen antamat valmiudet varmistavat kestävimällä tavalla, että työnhakijalla on mahdollisuus hankkia toisen asteen koulutus ja työllistyä. Sitä opiskelua ei kannata keskeyttää. Opiskelu peruskoulussa vieraalla kielellä on monille opiskelijoille huomattavan vaativaa. Työnhakuvelvoitteen tavoite on löytää työpaikka, mutta opiskelun katkaisu esim. lyhyen työsuhteen takia on lyhytnäköistä. Opintojen eteneminen vaarantuu ja yhä useampi työnhakija on yhteiskunnassa ilman minkäänlaista käypää koulupohjaa. Lyhyenkin työsuhteen aloittaminen ja virheet työnhakuvelvoitteen täyttämässä ajaisivat opiskelijoita todennäköisesti toimeentulo-ongelmiin. Työnhakuvelvoitteen täyttäminen on vaativaa, eivätkä suomea vasta opiskelevat opiskelijat selviä siitä itsenäisesti. Opinto-ohjaajien, opettajien, kuraattoreiden, tulkkien, järjestöjen ja muiden maahanmuuttajien kanssa työskentelevien ei pitäisi joutua käyttämään työpanosta ja resursseja tämän...velvoitteen täyttämiseen.”

Kansalaisopistojen liitto ilmaisee huolensa myös opiskelijoiden yhdenvertaisesta kohtelusta ja toiminnasta työnhakuvelvollisuuden täyttämässä. On vaarana, että osa opiskelijoista lähtisi hakemaan heille soveltumattomia paikkoja vain täyttääkseen määrätyn velvoitteen ilman aitoa halua ”oppia” taitavaksi työnhakijaksi suomalaisessa yhteiskunnassa.

Lausuttavaa opiskelua koskevasta työttömyysturvan käsittelyprosessista

Voitte kirjoittaa huomionne alla olevaan kenttään.

Kansalaisopistojen liitto kannattaa esityksen tarkoitusta sujuvoittaa työnhakijan työttömyysturva-asian käsittelyprosessia ja turvata työttömyysturva-asioden viivytyksetöntä käsittelyä.

Nuottanen Jaana
Kansalaisopistojen liitto KoL